

Problematika hluchoty: aktuální otázky

1. hodina (6. 10.)

- na přednáškách bude každý pátek přítomen tlumočník českého znakového jazyka, kdo by měl zájem o přepis, musí si ho objednat nejdéle týden předem
- na stránkách *Ústavu jazyků a komunikace neslyšících* bude každý týden zveřejňován zápis z přednášek, případně i prezentace přednášejících:
<http://ujkn.ff.cuni.cz/content/p%C5%99edn%C3%A1%C5%A1ky-pro-ve%C5%99ejnost>
- k předmětu existuje i facebooková skupina, do které je možné se přidat a v níž jsou zveřejňovány informace o dalších zajímavých přednáškách, exkurzích apod.

ZPRÁVY V ČESKÉM ZNAKOVÉM JAZYCE

(Mgr. Radka Nováková a Hana Wiesnerová)

- Radka Nováková momentálně působí ve zprávách jako editorka, Hana Wiesnerová jako moderátorka

Historie Zpráv v českém znakovém jazyce

- *Zprávy v ČZJ* se začaly vysílat 1. května 2000
- před revolucí neměly pořady v ČZJ dostatečnou podporu, ačkoli nelze tvrdit, že by tehdy žádné pořady určené neslyšícím neexistovaly
- ani v r. 2000 nebylo spuštění *Zpráv* snadné, prvnímu vysílání předcházely tři roky vyjednávání s Českou televizí
- iniciátorkou byla výkonná ředitelka ASNEP Romana Mázerová, ta znala koncept zpravodajství ve znakovém jazyce na veřejnoprávní televizi z Finska, kam často cestovala, chtěla tak podpořit informovanost neslyšících i u nás, navíc vystudovala žurnalistiku, oblasti zpravodajství tedy rozuměla, výhodou bylo také to, že programovým ředitelem zpravodajství byl tehdy její spolužák
→ nápad se podařilo zrealizovat a vznikly *Zprávy ve znakové řeči*
- během vyjednávání byla zorganizována školení pro zájemce o pozici moderátora zpráv, účastnili se ho například Tomáš Wirth, Jaroslav Švagr, zástupci ASNEP
→ byli vybráni tři moderátoři – Regina Poláková, Daniela Suchánková, Zlata Kurcová (viz foto v prezentaci)
Na fotografii je také Radka Nováková, proč? – V průběhu školení neslyšící účastníci ubývali, proto byla oslovena i Radka Nováková.
- šlo o zcela nový projekt, se kterým dosud nikdo neměl žádné zkušenosti např. z pohledu techniky, práce s textem
- pro mnoho termínů neexistovaly znaky, ale během zpráv nebylo možné je neustále hláskovat, nebyl na to čas, proto se využívalo např. inicializace

- jako podpora moderátorů fungovali dva tlumočníci – Alena Procházková, Jaroslav Švagr
- fungovalo to tak, že moderátor dostal od slyšícího editora text zprávy, tlumočník zkontroloval jeho obsah, moderátor si následně připravil překlad do ČZJ a šel do studia
→ stejný systém fungoval až do r. 2008
- *Zprávy ve znakové řeči* trvaly jen 5 minut a vysílaly se každý všední den na ČT2
- Romana Mázerová sice navrhla podobu zpráv, ale v praxi neměla příliš šanci ji ovlivnit
 - vedle moderátora se vždy nejprve objevil titulek oznamující obsah zprávy, poté samotná zpráva a okno s doprovodným videem
→ to není optimální – pohyblivé video působí s projevem v ČZJ navzájem rušivě,
→ u sportovní rubriky se navíc nadpisy zpráv neobjevovaly, zpravodajství pak působilo nesystematicky, titulky jsou navíc důležité pro orientaci
→ nevhodná byla také oranžová barva pozadí
- v r. 2008 mohlo konečně dojít k mnoha změnám, seznam požadovaných změn byl poslán ASNEP, ten stál u zrodu zpráv, a i další roky s Českou televizí spolupracoval (např. i v souvislosti s Komisí pro skryté titulky)
- problémem byla například práce se čtecím zařízením, které měl na starosti slyšící zaměstnanec, ten poslouchal projev tlumočníka a na jeho základě posouval text dál, mezi moderátorem a textem tak stáli dva slyšící lidé, což práci často stěžovalo, moderátor na text musel čekat, nebo ho naopak nestíhal, tlumočník navíc ve studiu netlumočil text kvalitně jako projev, vyslovoval pouze konkrétní ekvivalenty znaků, pro ostatní slyšící zaměstnance tak mohl český znakový jazyk znít divně
- zprávy vybírali slyšící editoři, do vysílání se tak často nedostaly zprávy, které by mohly neslyšící komunitu zajímat, a naopak se tam mohly objevit takové, které pro ni nejsou tak důležité, jako např. informace o koncertech atd. → docházelo zde ke střetu pohledů
- co se změnilo v roce 2008:
 - byla přidána pozice neslyšícího editora, který měl při výběru zpráv poslední slovo
 - změna znělky (sjednocení napříč zpravodajskými pořady ČT), grafiky, barvy pozadí – modrá barva (inspirace Finskem), místo videa statické fotografie
 - titulky psány větším písmem a doplněny i do sportovní rubriky
 - změna názvu na *Zprávy v ČZJ* (v r. 2008 vstoupila v platnost novela zákona o znakové řeči → zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob)
 - změna struktury zpráv – rubriky *Z domova*, *Ze světa*, *Ze sportu*, *Počasí* a nově i zprávy ze světa neslyšících
 - od září 2008 rozšířeno na 10 minut
 - 8. března proběhl další konkurz na moderátory – z dvanácti uchazečů byli vybráni čtyři moderátoři + dva náhradníci → Tomáš Bogner, Sergej Josef Bovkun, Vendula Stará, Zlata Kurcová + Regina Poláková, Hana Wiesnerová
 - neslyšící editoři – Radka Nováková, Markéta Spilková, Petr Vysuček, za něj později Veronika Chladová
 - zavedlo se pravidelné střídání moderátorů, bylo to lepší jak z organizačních důvodů, tak i pro diváky
- 10minutový projev je intenzivní a informačně nahuštěný, pro neslyšící diváky bylo náročné zprávy vnímat

- náročné to bylo i po technické stránce – zprávy se natáčely v kuse, pokud se například v 9. minutě někdo přerekl, muselo se vše natáčet znovu
→ do zpráv proto byly po každé rubrice v roce 2009 zařazeny předěly s informacemi o tom, co bude následovat, jednotlivé rubriky tak tvořily ucelené části, které se mohly natáčet zvlášť
- v lednu a únoru 2010 proběhlo další školení pro nové zájemce o pozici moderátora, konkurz se následně uskutečnil 7. března, dohlíželo na něj devět členů komise, z toho čtyři byli náhodně vybraní neslyšící, dále dvě neslyšící editorky, slyšící editor, šéfredaktor a slyšící předsedkyně Expertní komise pro řešení otázek tlumočení pro neslyšící
→ noví moderátoři – Tomáš Bogner, Sergej Josef Bovkun, Vendula Panská, Hana Wiesnerová
- jako nový neslyšící editor nastoupila Pavlína Spilková
- bylo potřeba obměnit také tlumočnický tým, původní tlumočníci již nebyly pro účely zpráv ideální, v r. 2010 navíc začala ČT tlumočit více pořadů do znakového jazyka a dva tlumočníci už na to nestačili → stávající tlumočníci se tedy přesunuli pouze k tlumočení běžných zpráv a pro *Zprávy v ČZJ* byli vybráni tlumočníci noví, kteří neslyšícím zaměstnancům více vyhovovali → Radka Faltínová, Farah Bunniová
- od 6. září 2014 jsou zprávy vysílány i o víkendu, navíc se už neruší v případě významného svátku či sportovní události, jako tomu bylo dříve, což bylo nespravedlivé, protože za zrušené zprávy nebyla poskytnuta žádná náhrada
- v r. 2015 došlo k dalším grafickým změnám souvisejícím s celkovou změnou grafiky zpravodajských pořadů na ČT
- jednotlivé rubriky už nutně nemusí obsahovat vždy čtyři zprávy, je možné kvůli více zajímavým událostem v jedné rubrice jinou rubriku zkrátit, protože už na ni nezbyvá čas, předěly tak už neobsahují tituly čtyř zpráv, pro případ, že by se s obsahem ještě hýbalo
- zvuk se dnes ke zprávám přidává až dodatečně, dříve se natáčel spolu s projevem v ČZJ
- další konkurz na pozici moderátora se konal až v r. 2016 – možná to souvisí s tím, že veškeré náklady spojené s konkurzy se týkaly pouze ASNEP, ten se proto domluvil s ČT a konkurz v r. 2016 uspořádaly společně
→ z dvanácti uchazečů byli vybráni čtyři moderátoři, jedinou změnou bylo vystřídání Tomáše Bognera Markétou Spilkovou
- další konkurz se uspořádá, až bude potřeba
- v r. 2017 proběhl také konkurz na pozici tlumočnicka a neslyšícího editora, nově je tak editorkou také Anna Pangrácová

Pracovní náplň editora

- prací editora je výběr textů z databáze zpráv odvíjílaných v běžném zpravodajství, výběr fotografií a také jazyková supervize překladu moderátorů
- neslyšící editor je jazykovou podporou moderátorů, stejně to funguje i v běžném zpravodajství u slyšících moderátorů

Otázka: *Odkud získáváte zprávy z neslyšící komunity?*

→ získat takové zprávy je velmi pracné, je potřeba spolupracovat s různými organizacemi a žádat je o zasílání informací o různých akcích, které pořádají, spolupráce ale příliš nefunguje, proto

musí editoři sami sledovat dění na internetových stránkách a na Facebooku, sami jednotlivé pořadatele kontaktovat atd.

Pracovní náplň moderátora

- moderátor od editora dostane zprávu v češtině, tu nejprve zkontroluje s tlumočnickem, aby se ujistil, že obsahu zprávy skutečně rozumí, poté si připraví poznámky k překladu, které odešle editorovi a ten překlad ještě opraví (např. pokud je moc dlouhý nebo se v něm příliš opakují stejné znaky apod.), poté se přechází do studia
- čtecí zařízení dnes už ovládá neslyšící editor, který zná jak původní zprávu, tak i její překlad do ČZJ, je schopen ovládat zařízení tak, jak moderátor potřebuje, pozná, kdy udělá chybu
- moderátor při natáčení nemá přehled o čase, proto spoléhá na editora, který ví, zda je potřeba zprávu zrychlit, či zpomalit, a podle toho čtecí zařízení ovládá
- moderátor na překladu pracuje cca 2 hodiny (od 2 do 4 hodin odpoledne), zároveň stráví půl až tři čtvrtě hodiny v maskérně, natáčení začíná v půl páté a je na něj vyhrazena hodina
- editor přichází do práce v 1 hodinu a připravuje zprávy, poté cca 2 hodiny pracuje s moderátorem na překladu
- nejhorší je víkend, kdy je jednak málo zpráv, jednak málo lidí ve studiu, ne vše funguje tak bezproblémově a automaticky jako ve všední dny
- občas se stane, že chodí neaktuální zprávy
- tlumočnick přichází do práce cca na půl druhou, je potřeba, aby už byl editorovi k dispozici, pomáhá s komunikací a kontroluje, zda je editorova zkrácená verze zprávy srozumitelná
- neslyšící editor musí být bilingvní
- někdy editor vidí, že se moderátor odchyluje od původního smyslu zprávy, může se stát, že jde o chybu tlumočnicka, který význam textu posune
- v r. 2002–2003 probíhala jednou měsíčně intenzivní školení, na kterých se řešilo především sjednocování slovní zásoby všech moderátorů, zkoušela se různá překladatelská cvičení, dnes školení probíhají tak dvakrát, třikrát do roka, když je potřeba
- v poslední době je potřeba hodně rozšiřovat slovní zásobu, je spousta jevů, o kterých se více mluví – nové kluby NHL, noví politici, místa, která se dostala do popředí zájmu → není možné neustále využívat hláskování, je potřeba stanovit ustálené znaky např. se v komunitě nedávno ustálil nový znak pro Samsung, nebo je třeba rozhodnout, zda se pro Holandsko či Japonsko bude ve zprávách užívat znak domácí, nebo mezinárodní atd. → není možné, aby moderátoři používali každý jiné znaky
- o nových znacích pro místa či osobní jména se diskutuje, hlasuje, editoři sledují videa na Facebooku, vyvolávají diskuzi, ankety
- *Zprávy v ČZJ* mají svou e-mailovou adresu, na kterou je možné zaslat informaci o nějaké akci, která se buď již uskutečnila, nebo se teprve bude konat, zpráva pak může být zařazena do vysílání
do informací je potřeba zahrnout, co je to za akci, kde a kdy se koná, kdo ji organizuje je důležité uvést vždy celá jména organizátorů či účastníků, nejlépe poslat video s jmennými znaky, aby byly ve zprávách použity správně

- nesmí však jít o reklamu – ČT velmi hlídá nestrannost zpravodajství, nebylo například možné odvysílat zprávu o krajských volbách s Petrem Vysučkem, protože šlo o zprávu týkající se jen jedné politické strany, zpravodajství ale musí být vyvážené a nesmí obsahovat reklamu

KONTROLNÍ OTÁZKY

- 1) **Kolikrát se konal konkurz na moderátora?** → celkem třikrát (r. 2008, 2010, 2016)
- 2) **Kdy se změnila minutáž Zpráv v ČZJ?** → v r. 2008
- 3) **Kdy se změnil jejich název?** → v r. 2008
- 4) **Kdo působí ve zprávách od jejich počátku až dodnes?** → Radka Nováková,
- 5) **Kolikrát se měnila grafika zpráv?** → třikrát

Ukázka práce s textem zprávy (viz prezentace)

- moderátor zprávu přepíše jako jednotlivé za sebou jdoucí znaky
- například klasifikátory zapisovat nelze, není na ně místo, moderátor si musí pamatovat, jak je chtěl použít
- moderátor musí při natáčení neustále přemýšlet nad tím, co bude v textu následovat
- někdy se stane, že je překlad kratší, než je potřeba, a mohou se do něj přidávat znaky navíc, jindy se naopak musí zkrátit, protože přesahuje časový limit
- každý moderátor má jiný styl přepisu a editoři si na něj musí zvyknout, každému třeba vyhovuje jiný způsob přepisu specifických znaků, např. *u* může znamenat:
 - předložku
 - „to znamená“
 - „původně“→ každý z moderátorů to odlišuje jiným způsobem
- u některých znaků je přepis velmi složitý a ani moderátoři si s ním neví rady